

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 107 — Субота, 16 јануар 1954

ШИМО

ШТО ЈЕ
МНОГО-
МНОГО
ЈЕ

КАКВА КРАСОТА! ТЕК ЈЕ ЗАВРШЕНА...
ЗИДОВИ СУ ОД НАЈЧВРШЌЕГ И НАЈ-
БОЉЕГ СТАКЛА!

ВИДИК ВАМ ЈЕ ШИРОК
И ЛЕП! КАО ДА УОПШТЕ
НЕМА ЗИДОВА! ДИВНО
ЗАР НЕ? ПРЕКРАСНО!

НЕ... НЕ! НЕ ДОДИРУЈТЕ! ИСПРОБА-
ЈЕТЕ ТЕ КРИСТАЛНО-ПРОВИДНЕ
ЗИДОВЕ!

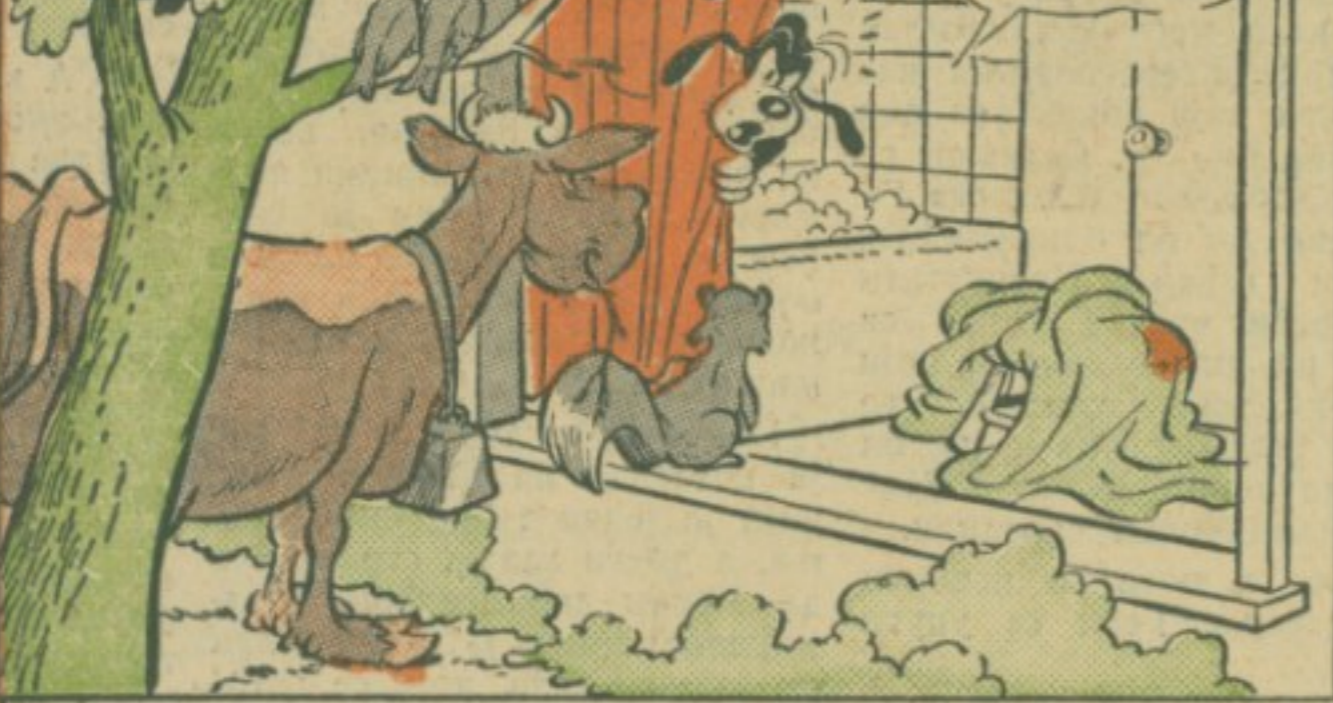
ЖЕЛИМ ВАМ
СРЕЋУ! БИТЕТЕ
ЗАДОВОЉНИ
НОВОМ КУ-
КОМ!

ОВАЈ... БАШ КАО
НАПОЉУ!

ШТА ЈЕ?
У КАДИ САМ!
ИДИТЕ!

ЗАИСТА! У ОВОЈ КУЋИ
ВАЗДУХ ЈЕ ЧИСТ И
ОВЕЖ!

ОВДЕ КАО ДА ИМА И
МАЛО ПРОМАЈЕ!

НИЈЕ ЛЕПО ШТО
ТО КАЖЕМ...
АЛИ ОНАЈ
ЧОВЕК НИЈЕ
ЗА ЗИДОВЕ УПО-
ТРЕБИО БАШ
НАЈБОЉУ ВРСТУ
СТАКЛА!

ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ У Сахари

И од пустињом се подра-
змева неплодна и не-
насељена област у
којој нема воде. Ме-
ђутим, ова школска
дефиниција не може
да се примени на све пустиње,
а понајмање на највећу међу
њима — Сахару, у којој живи
милан станова и користи
се пустињском водом.

Над Сахаром киша пада
нередовно и ретко. Кад падне,
семенке разних растиња, које
леже скривене у песку по ви-
ше година, нагло почну да кли-
јају. Читав један биљни свет
стане да се развија, расте, цве-
та и, најзад, умире — све то
за цео неколико недеља. Али,
сакривене у песку остале су
клице новог живота. Кроз не-
колико година, кад се на овај
део земље опет сруче пљуско-
ви, оне ће проклијати и дати
земљи ново биће.

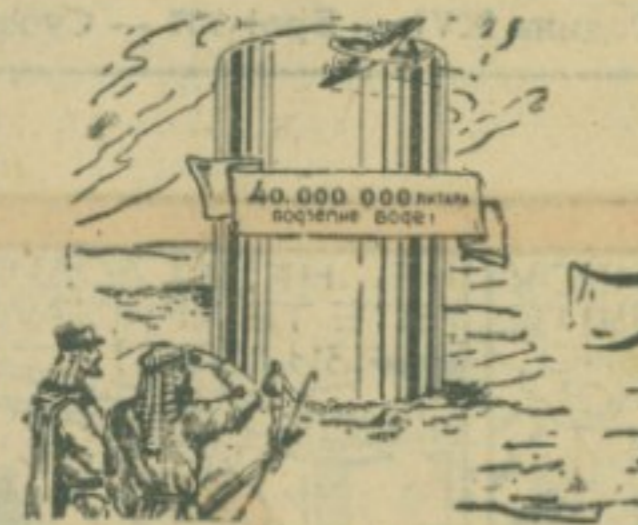
Пустињске падавине значај-
ан су догађај не само због и-
спаше, већ и због стварања за-
лика подземне воде. Али, не
треба мислити да кише посељу-
ју само извесне пределе. Утвр-
ђено је да у Централној Саха-
ри кише падају у свим обла-
стима, ако не често а оно бар
сваке седме године. Зато се ве-
рује да у овој највећој пусти-
њи на земљи нема места које
киша не напали.

Пустињске бујнице и уставе

Кад киша падне, већи део во-
де испари, а мањи упије про-
пустљива земља. Велике непо-
годе са обиљем талого ожив-
љавају „мртва“ речна корита,
која се нагло испуне и бујнице,
јурећи огромном брзином, чу-
пају и носе све што им се на

пућу нађе. Тешко путничким
караванима који се — како је
то иначе обичај — затекну та-
да у кориту каквог пресахлог
потока!

У Централној Сахари бујни-
це могу да трају и по неколи-
ко дана, а онда обично прође
по неколико година док се не
појаве нове. Оне које настају
услед киша или тодања снега
на јужним падинама Атла-
са нису ни нередовне ни крат-
котрајне. Њихове воде, пошто

се изгубе у пространим подзем-
ним резервоарима, нападају,
преко артеских бунара, много-
бројне оазе северозападне Са-
харе, у којој је живот прилично
бујан.

Због велике оскудице у те-
кућој води, урођеници су оду-
век тражили могућност како
да је сакупе у што већој ко-
личини, како би је доцније ко-
ристили за своје потребе. По-
знато је да су још пре хиљада
година Африканици, од земље
и пружа, градили уставе за во-
ду, да се и данас може наћи
на њихове трагове. У новије
време подигнуто је у Африци
доста јакних устава, које су ста-
новиштву од велике користи.
Неке од њих толико су вели-

ке да прикупљају по четре-
сет па и више милиона литара
воде. Водом из ових устава на
водњавају се онда преко го-
дине, кад нема кише, многа
поља на којима успевају пољо-
привредне културе неопходне
за живот становништва.

Залихе подземне воде

Без обзира на величину и
број устава у афричкој пусти-
њи, залихе „заробљене“ воде
ни издалека нису довољне да
би подмириле све потребе. О-
не могу само у извесној мери
да задовоље најскромније по-

требе предела који се налазе
до 300 километара јужно од Ат-
ласа. Но, у Сахари постоје
многа значајније количине во-
де, које се налазе под зем-
љом.

До воде се може доћи свуда
у свету, само ако се ископа
платна или дубља јама. На исти
начин и у Сахари се може до-
ћи до воде. Којијут, на њу се
наиће већ на другом метру, а
некад треба копати деведесет
метара дубоко. Важно је да о-
на буде питка, јер у Сахари се
налази и на слани и на магне-

зијумову воду, од које немају
користи ни биље, ни животи-
ње, ни човек. Тако се копањем
артеских бунара у Сахари до-
шло до воде, која се налази у
природним подземним шистер-
нама. Те „шистерне“ могу бити
велике као неко мање или ве-
ће језеро, а готово увек пове-
зано је међусобно више њих,
као спојени судови. Кад људе
послужи срећа да забију цев
артеског бунара у најнижу шис-
терну, тада се из ње може црп-
сти вода све док је има и у о-
нима које су с њом у вези.

На основу испитивања про-
фесора алжирског универзитета
Саворнена, само у североза-
падној области француског
дела Сахаре постоји подземна
вода која заузима простор ве-
личине Француске. Узимајући
у обзир површину и дубину ове
огромне шистерне, израчуна-
то је да се у њој налази отпри-
лике 60 милиона кубних
метара воде. Израчунао је та-
кође да сваке године у тај ре-
зервоар притиче око пет ми-
лијарди кубних метара нове
воде. Сматра се да је било по-
требно дванаест хиљада година
док је ова природна шистерна
напуњена оном количином во-
де којом сада располаже. До-
сад је преко артеских бунара
извађен незнатан део ових за-
лика. Служећи и даље у ову
сврху, само у знатно већој мери,
она би могла да допринесе
да се умногоме преобрази из-
глед тога краја. Како оваквих
подземних језера има на свим
странама Сахаре и Африке у-
опште, није никакво чудо што
се сматра да би на тај начин
лице „црног континента“ било
прилично измењено.

Систем пустињских бунара

Тражећи столећима могу-
ћност да до воде дођу, урође-
ници су стекли драгоцену ис-
куства. Кад наиђу на плитак,
влажан слој, они почну да бу-
ше читав низ бунара, који су
удаљени десет до петнаест ме-

тара један од другог. Пошто
се пробију кроз суву, пескови-
ту земљу, наиђу на порозан
слој кроз који наставаљају бу-
шење. Тако се спусти на дуби-
ну од четрдесет па и више
метара. Дна ових бунара, низ
чије зидове цури вода, повеза-
на су излазним каналом, кроз
који сакупљена вода пролази.
Да би дошли до воде, Афри-
каници су морали да стварају
читаве мреже оваквих канала.
Таква мрежа могла је да даје
на почетку по две до три хи-
љаде литара воде у минуто. У
Туизу, области са нарочито раз-
вијеном мрежом оваког снабо-
ђења, укупна количина до-
бивене воде износи чак 110.000

литара у минуто, то јест близу
60 милиона кубних метара во-
де годишње.

Данас, неслободном африч-
ком становништву бели коло-
низатори модерном техником
помажу у извлачењу подзем-
не воде, али само онолико ко-
лико то самим белим људима
користи. Националним ослобо-
ђењем и привредним развитком
народа „црног континен-
та“, створиће се много веће
могућности за искоришћавање
неисцрпних количина подзем-
не воде, чиме ће се изглед и
привредна структура земље
знатно изменити.

ЗАБАВНА ГЕОГРАФИЈА

Хоћете ли да проверите сво-
је знање из географије, а да
се притом и поиграте? Ево
како ћете то учинити.

Кад се нађете с друговима,
читајте једно за другим ових
дванаест питања. Сваки играч
нека на команду хартије беле-
жи одговоре за које сматра
да су тачни. Победник је онај
ко на највећи број питања
тачно одговори. Питања су:

- 1) Како се зове главни град
Исланда? а) Осло, б) Хел-
синки, в) Рејкјавик.
- 2) Где извире Рајна? а) у
Немачкој, б) у Швајцарској,
в) у Француској.
- 3) Који је планиски врх
највиши на свету? а) Мон
Блан, б) Монт Еверест, в) Ма-
терхорн.
- 4) Где лежи Огњена Зе-
мља? а) у Јужној Америци,
б) у Јужној Африци, в) у
Аустралији.
- 5) Којој држави припада
Гренланд? а) Норвешкој, б)
САД, в) Данској.
- 6) Како се звао главни град
Норвешке, Осло, до 1924 го-

дине? а) Кристијанија, б) Го-
тенбург, в) Гднџа.

7) Којим се језиком говори
у Бразилији? а) шпанско-бра-
зилијанским, б) португалско-
бразилијанским, в) француско-
бразилијанским.

8) Где лежи Белгички Конго?
а) у Африци, б) у Јужној А-
мерици, в) у Азији.

9) Ко је открио Северни
Пол? а) Пири, б) Рамусен,
в) Амундсен.

10) Којој земљи припада
Аљаска? а) Британској Импе-
рији, б) САД, в) она је само-
стална држава.

11) Шта је меридијан? а)
степен географске ширине, б)
степен географске дужине, в)
географски назив за екватор.

12) Која је најдужа пловна
река на свету? а) Амазона,
б) Конго, в) Мисисипи.

Одговори: 1) Рејкјавик, 2) у
Швајцарској, 3) Монт Еве-
рест, 4) у Јужној Америци, 5)
Данској, 6) Кристијанија, 7)
португалско-бразилијанским, 8)
у Африци, 9) Амундсен, 10)
САД, 11) степен географске
дужине, 12) Мисисипи.

Измишљен НА ДНУ ОКЕАНА

(2)

Гери се без речи спусти на
најближу столицу и зари гла-
ву у шаке. За тих неколико
секунди док је седео потпу-
но непомичан покушао је
да бар приближно замисли
шта је Кеслер све доживео за
протеклих осам месеци. Глас
Мк Неба вратио га је у ствар-
ност.

— Шта ли му само, довра-
га, значи оно „кањон десно
од Њујорка“? Шта ви о то-
ме мислите, Гери? — обра-
ти се он асистенту.

— Да није можда мислио
на велики подводни кањон
који су научници недавно от-
крили помоћу звучних апарата?
— питао се Гери наглас.
— Кажу да тај кањон својим
изгледом и величином потсе-
ћа на велики кањон реке Ко-
лорадо. А колико је дубок, то
још нико не зна.

Бринкендорф се полако ди-
же са столице. Његове бле-
доплаве очи сјајале су неким
чудним сјајем:

— Зашто губите време
на приче и нагађања? Боље би
било да прво погледамо где
су планови, зар не?

— Тачно! — сложи се Гери.
— Он каже да су међу грела-
ма таванице у радионици. То
ће бити проба. Ако планове
нађемо на том месту, онда
можемо бити сигурни да је
Мк Неб заиста чуо Кеслеру
поруку и да се не ради о
некој превари.

У једном мрачном, тешко
присушачном кутку на тавани-
ци нашли су једно удубљење
у зиду и у њему бакарну ку-
тију. У кутији су били планови.
Журно, дрхтавих руку,
дочепаво је Гери планове и
раширио их по великом лабора-
ториском столу. Време је
протицало, а асистенти нису
дизали главе с планова. Про-
учавали су, мерили, провера-
вали, споразумевали се са
кратким, већином једносло-
жним, речима. Нису ни при-
метили кад је Мк Неб тихо
отворио врата и нестало у ноћ.
Била је прошла поноћ кад

им је замршени систем уређаја
за савлађивање воденог
притиска постао јасан. Очи
двојице асистената, у којима
се огледало чуђење и дивљење,
среле су се преко стола.

— Тешко ми је да поверу-
јем да је један човек могао
да дође на овакву идеју, —
прошумља Бринкендорф. —
Смела је, а ипак остварљива.
Заиста, сасвим је могућан и
реалан његов план који се
заснива на коришћењу цен-
трифугалне силе. Теориски,
бар. А ипак, не знам да ли
ће бити остварљив.

— Али, ту вам је све. Црно
на бело. Све, до најситнијих
детала. Бринк, то значи да
смо сад у могућности да спа-
семо Кеслера.

Бринкендорфове очи избе-
гле су Геријев грозничав по-
глед, а његове усне наједном
су се стегле у готово праву,
танку линију. Лагано, нагла-
шавајући сваку реч, он од-
говори:

— Није могућно да ви озби-
љно помишљате да се спу-
стите у дубине до којих још
нико није допрло и да замис-
љате да се отуд вратите
живи?

Гери га запрепашено по-
гледа.

— Па, разуме се, — узвикну
он. — Планове имамо и ствар
је веома једноставна. Треба
се држати планова и заврши-
ти Кеслерово дело, па да...

Гери застале усред речени-
це. Његове очи наједном се
испунише сумњом.

— А шта ви мислите да
треба учинити?

Бринкендорф одговори не
дижући главу:

— Ови планови вреде
чисто богатство. Милion до-
лара, можда...

Гери се лагано диже са
столице...

— Слушајте, млади мој при-
јатељу, — одговори он грде-
ним гласом. — Мислим да сте
свесни тога да живот не тра-
је вечно. Једног лепог дана
и ви ћете умрети. Зашто он-
да тај кратки живот не учи-
нити делим и угодним? Заиста,
warum nein? Ви знате исто
тако добро као и ја да, по-
вемо ли за Кеслером, наши
изгледи да се извучемо живи
више су него минимални. Е-
то, ствари тако стоје. Он се
сам увалио у несрећу, па не-
ка се сам из ње и извлочи.
Ми планове имамо у рукама.
Продајемо их и новац поде-
лити. Шта ви мислите о мом
предлогу?

Без иједне речи Гери пре-
ђе преко одаје, дохвати Брин-
кендорфа за ревер од капута
и издиже га са столице. Из-
махнувши десном руком у-
назад, он снажно удари Брин-
кендорфа посред лица. Мла-
ђи асистент се зањиха и с тре-
ском се сручи на под.

— Мислим да ће бити нај-
боље за вас да се што пре
изгубите одавде, — проскри-
та Гери кроз стиснуте зубе. — И
не усуђујте се да се икад ви-
ше појавите у лабораторији.
Јер, ја, не волим унице... чак
ни оне који не убијају сво-
јом руком.

Бринкендорф не одговори
ништа, али његов зловни и

претећи поглед говорио је
више од речи. Он устаде и
пође да покупи своје ствари.
Кад су се врата за њим затво-
рила, Гери је још дуго стајао
и буњир у њих. Није то било
први пут што се у њему ја-
вила сумња да је Бринкендорф
способан да изврши издају.

Још раније је подозревао да
би млађи асистент могао мно-
го штошта да каже о нестанку
известних драгоцених деле-
ова „Ротифера“. Поред тога,
он је често застицао Бринкен-
дорфа потпуно самог у ради-
оници како проучава састав
машина с интересовањем как-
во никад није показивао док
је Кеслер био ту. Сетивши се
Бринкендорфовог предлога, Гери
се најехи од одрнатости,
беса и гађења. Препустити
самог себи човека који се
налази на дну океана и који
очајнички зове упомоћ, то
ниједан поштен човек не би
могао да учини, акамоли при-
јатељ и најближи сарадник.

Уморан и потпуно исцрпен
од узбуђења, Гери се упути

да пођу упомоћ Кеслеру, Мк
Неб је без размишљања при-
стао да се у њој спусти на
дно мора. Ипак, кад га је Гери
одвео у Кеслерову радионицу,
где је стајао прашином покри-
вени „Ротифер“, Мк Неб није
могао да сакрије своје чу-
ђење.

— Нека ме ајкула поједе
ако ово није најчуднији чамец
који сам икад у животу ви-
део, — узвикну он чешући се
иза уха.

Гери се насмеја на старчеву
примедбу. И њега је у почетку
чудновати изглед „Ротифе-
ра“ доводио у забуну. Али,
откако је из планова видео
на каквим је принципима под-
морница грађена, он је уви-
ђао да је то једини могућан
облик за подводни брод наме-
њен дубинском спуштању и
повицима.

По свом изгледу „Ротифер“
је потсећао на дебео точак,
чији је један тупац био пред-
ња, а други задња страна бро-
да. Чеоини део средишта под-
морнице имао је блажи лук
од задњег дела, који се гото-
во окомито дизао из другог
тупца. Свуда око крме нала-
зио се, као неки велики рам,
широк, округло прозор. У
једном полуодтастом испуш-
чењу налазила су се четири
јака рефлектора, док су у
задњем делу подморнице били
пропелери који су је покре-
тали.

— „Ротифер“ заиста не личи
на неку јахту, — одговори
Гери старом рибару, — али
Кеслер је знао шта ради. При-
тисак водене масе који је наш
пријатељ хтео да савлада до-
вољан је да и од најјаче под-
морнице направи лепињу од
метала.

— А како се брод креће? —
запита Мк Неб набравши чело.

— Као точак који би ишао
бочном страном, тј. тупцем
напред. Да би се савладала
неизмерна снага воде, није до-
вољан само унутрашњи поти-
сак и добар оклоп. Да је Ке-
слер покушао да начини оклоп
довољно дебео да издржи сна-
гу притиска, подморница би
била толико тешка да би по-
тонула као камен. Једино чи-
ме се притисак може савлада-
ти, то је центрифугална сила,
— објасни му Гери.

— То онда изгледа као кад
се точак окреће брзо и баца
блато иза себе, — преведо Мк
Неб Геријево објашњење на
свој језик.

— Не само иза себе, већ у
свим правцима, — насмеја се
Гери. Спољашњи део подмор-
нице, тј. точак, одвојен је од
унутрашњег дела где се нала-
зи кабина са инструментима у
којој ћемо се и ми сместити,
тако да може сасвим слобод-
но да се креће. Уколико прити-
сак воде постаје већи, точак
се окреће све брже и брже.
Снага која се ствара тим окре-
тањем, заједно са најјачим ок-
лопом који је икад једна под-
морница имала, спаше нас, ја
се надам, да не будемо смр-
скани.

— А кад се већ спустимо на
дно, ако прво тога од нас не
постане лепиња, остаје нам
још да потражимо највећи под-
водни кањон на свету и Ке-
слера у њему.

— Јесте! То је све, — потвр-
ди Гери озбиљно. — Све то
може да буде готово за један
једини дан. Опасност је велика,
то морам да вам кажем.
Али, сама помисао да ћемо
можда спасити једног човека
довољна је награда и за наш
труд и за опасност којој се
излажемо. Само, потребно је
да прво завршимо подморни-
цу. Планови су ту. Ја узимам
на себе да у најкраћем року
оспособим „Ротифера“ за пло-
видбу под морем.

Али, Герија је чекало једно
страховито изненађење: пла-
нови су били нестали. Оне ноћи
кад је Мк Неб донео вест о
Кеслеру и кад је, после
Бринкендорфовог нечовечног
предлога Гери наредио млађем
асистенту да напусти лабора-
торију, овај је, заједно са сво-
јим стварима, узео и Кеслеро-
ве планове.

(Наставиће се)

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
СТОЈИЉКО СТОЈИЉКО-
ВИЋ, БЕОГРАД, МАКЕ-
ДОНСКА 31. — ИЗДА-
ЈЕ И ШТАМПА „ПОЛИ-
ТИКА“ ШТАМПАРСКО-
ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕ-
ЊЕ, БЕОГРАД, МАКЕ-
ДОНСКА 31. — ТЕКУЋИ
РАЧУН БРОЈ 102-Т-82.
ПОШТ. ФАХ 124. —
ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ
ЗЕМЉУ: ГОДИШЊА 500,
ПОЛУГОДИШЊА 250 ДИ-
НАРА. ЗА ИНОСТРАН-
СТВО ГОДИШЊА 750, ПО-
ЛУГОДИШЊА 380 ДИНА-
РА. РУКОПИСИ СЕ НЕ
ВРАЉАЈУ.

150-ОГОДИШЊИЦА ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА

Раја

За време турске владавине Србин није могао бити набанта (поткивач коња), није се могао бавити табаклуком, тј. штавити кожу, ни сарачким занатом, није смео да прави дугмад, а тешко је могао бити и берберин и падуџија. Ово унеколико показује како су била ограничена права раје. Навешћемо још неке примере.

Само је Турчин Турчина могао поздравити речју: селам. Ако би неко од раје назвао Турчину селам, одмах би га погубили, изузев ако би се по-турчино. Да Турчин у том погледу не би погрешно, он је морао да се познаје по хаљинама и да се тако јасно види ко је раја а ко Турчин. Раја није смела носити одело зелене боје, нити лепе хаљине као Турци, на пример: шалове око главе, токе и доламе, особито везене сребром или златом. Раји није било дозвољено да носи црвене фесове нити јеменије. Раја није смела да има лепу кућу као што је турска, а није смела имати ни добра и лепа коња.

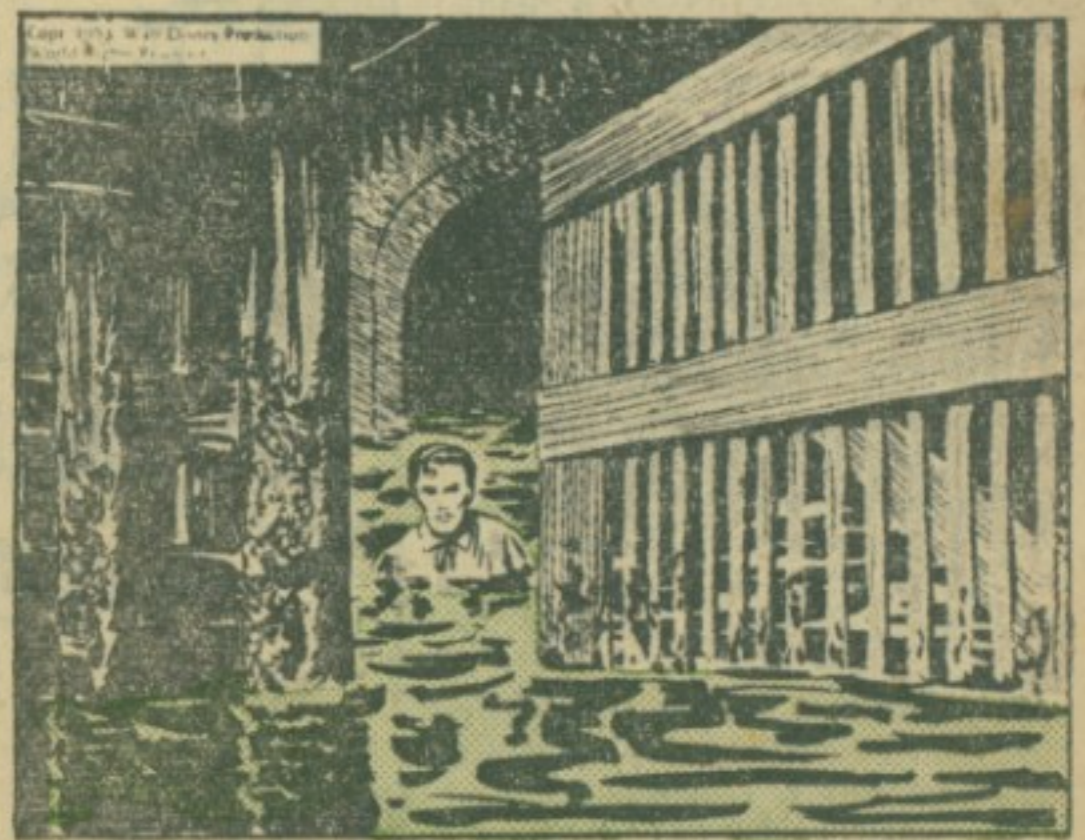
Како је стање било види се и из овог примера. Турци су нерадо гледали човека лепа лица, или који има лепе бркове. Раја није смела сабљу слободно носити. Пиштоље и дуге пушке и велике ножеве раји је било допуштено носити, али нису смели бити оковани сребром и онако лепо као код Турака. Али, кад неко од раје дође у варош, или у селу изиђе пред турску господу, онда је морао да остави дугу пушку и велики нож, а пиштоље је морао за леђа гурнути или гуњем заклонити.

Србин је морао да устаје и најгорем Турчину и да му се с пута склони, макар у блато до колена упао. Осим тога, није смео кроз варош јахати, а кад у пољу сретне Турчина морао је да сјаше или да пига је ли му дозвољено да јаше. Сваки Турчин смео је рају псовати, а њему се није смело ништа рећи. Кад какав коле одевенији Турчин у вароши или ма где друго одјаше коња, он би зовио првога Србина кога је видео и наредно му да му коња вода. Тако су турска господа узимала са сокака Србе за различите друге услуге, на пример: да туку каву, да доносе воду, да секу дрва итд.

Турчину је било дозвољено да рају удара чибуклом или штапом. Кад би избио рат, раја није морала да ратује, али је морала да храни турску војску куда она прође, да гради путеве и вароши и да их поправља, да вуче топове и џебану. Ово је само неколико примера из којих се види како су Срби живели под Турцима. Али и то је само бледа слика. Јер је стање било још и горе.

Дубине Јадранског Мора

Дубина Јадранског Мора повећава се од северозапада према југоистоку. Тако дубина почиње од 15 до 20 метара, у заливу Ријеке готово је свуда 60 метара, а на простору између Шибеника и Сплита, па до Анконе, износи око 50 метара; дубина је већа уз нашу обалу. У правцу Стоњски Рат—Гаргано дубина износи од 100 до 150 метара. Међутим, 120 километара јужно од Котора налази се највећа дубина, која износи 1330 метара. У Отрантским Вратима највећа је дубина 804 метра. Дубина између унутрашњих острва износи 50 до 60 метара, дубина између спољних острва 60 до 80 метара, ретко 100 метара, као што је случај у Кварнерињу и Велебитском Каналу.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

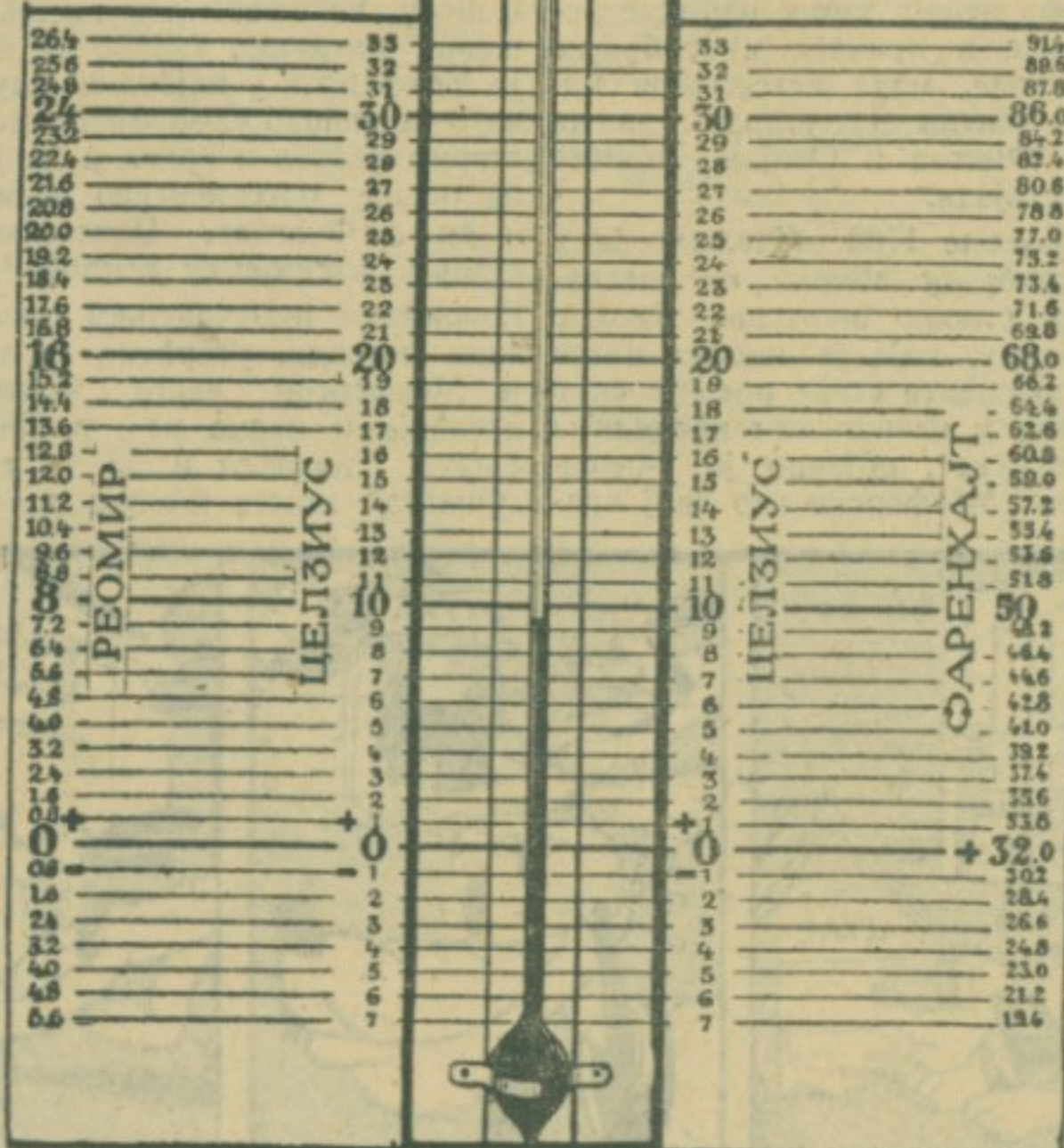
ТЕРМОМЕТРИ

Температура је топлотно стање неког тела, изражава се степенима, а одређује помоћу нарочите направе — термометра. Данас се у свету употребљавају углавном три врсте термометара: Целзијусов, Реомиров и Фаренхајтов. Целзијусов је најраспрострањенији, а друга два употребљавају се само у неким земљама.

Термометар се састоји од једне дашчице на којој је причвршћена стаклена цевчица. Цевчица је затворена на оба краја, а на доњем делу има куглицу у којој се налази жива. На дашчици су, с обе стране цевчице, обележени степени. Тачка мржњења обележена је нулом и код Целзијуса и код Реомира. Међутим, тачка кључања обележена је код Целзијуса бројком 100, а код Реомира бројком 80, јер је Целзијус поделио простор из међу тачке кључања и тачке мржњења на сто делова, а Реомир на осамдесет. Деоба на степене наставља се и испод тачке мржњења, као и изнад тачке кључања. Температура изнад нуле назива се позитивном и бележи се знаком +, али се то обично не означава, јер се подразумева да је, кад нема знака, температура позитивна. Температура испод нуле означава се знаком ми-

нус и он се увек меће испред броја који означава степене.

Један степен Целзијусов једнак је 0,8 Реомирових, а је-

дан степен Реомиров једнак је 1,25 Целзијусових. На основу овог лако је прерачунати Целзијусове степене на Реомирове и обратно. На пример, 30 степени Целзијусових једнак је 24 степена Реомирова (30 x 0,8), или 8 степени Реомирових једнак је 10 степени Целзијусових (8 x 1,25).

Но, поред ова два термометра постоји, као што смо рекли, и Фаренхајтов, на коме је простор између крајњих тачака подељен на 212 делова. Тако, где се код Целзијуса налази 100 степени ту је код Фаренхајта 212, а идући напорежу нула Целзијусових степени налази се на месту где је код Фаренхајта обележено плус 32 степена. Један степен Целзијусов једнак је 1,8 Фаренхајтових и на основу тога лако се прерачуна температура по Фаренхајту на температуру по Целзијусу, и обратно. На пример, ако желимо да знамо колико десет степени Целзијусових износи по Фарен-

Андере Целзијус, шведски астроном, родио се 27 новембра 1701 у шведском граду Упсали, где је и умро 23 априла 1744. Године 1742 он је предложио скалу за термометар и означао је тачку кључања са 0°, а тачку мржњења са 100°. Обрнуто бројање степена, какво се данас употребљава, предложио је 1745 научник Лине.

Рене Антоан Реомир (1733—1797) био је француски физичар и природњак. И он је пронашао термометар, који се назива по његовом имену. Габријел Данијел Фаренхајт (1686—1736) био је немачки физичар. Он је конструисао разне физикалне инструменте, а направио је и термометар који се назива по његовом имену.

ШТА САЧИЊАВА ПАМУК?

Памук садржи: 90% целулозе, 8% воде, 0,4% воска и уља, 0,6% протоплазме и 1% пепела.

Познајете ли своју земљу?

На овом цртежу приказујемо вам једну од наших најлепших клисура. То је живописна котлина, дуга петнаест километара, а кроз њу тече река и пробија се железничка друга.

Десно и лево од пруге има доста плитких пећина у којима се могу наћи сталактити и сталагмити.

Клисура је толико лепа да је редак туриста који је по-

сетио Балкан а да њу није зажедео да види и да кроз њу прође. (Слика из Кисур)

Ода, сентенција и алегорија

Ода је такав књижевни облик у коме се изражава неко дивљење нечему. Оде су биле много обрађиване у старој класичној књижевности. Пошто се у њима велича и узноси идеал, то је и стиц ода узвишен и сличан стилу химне. Класични песници писали су оде побуђени неким херојем или неким другим идеалом свога времена. У новије време оде се мање пишу. Из Старог века познате су Ода Мелпомени од Хорација и Ода Терону од Пиндара. У нашој књижевности познате су оде Лукијана Мушкића, Јована Стерије Поповића, Јована Јовановића-Змаја итд.

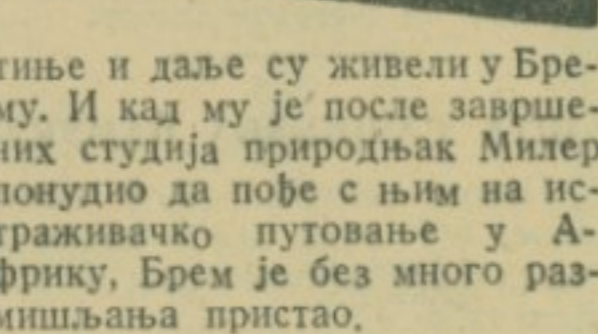
Сентенција је најкраћа књижевна врста — обично од једне реченице. Она садржи неку истину о животу, искуство које је песник стекао у животу и изразио га најкраће. Познате су грчке и латинске сентенције. Овде ћемо навести неколико примера сентенција: Човек није рођен самом себи већ и отаџбини. У добру је лако добар бити — на мушн се познају јунаци итд.

Алегорија је слика неког догађаја или неке замисли. Та слика треба да је приказана у преносном значењу, да је прикладна и изнесена тако да се њоме уздику и значај и лепота самог предмета, Алегорије може бити у епској, лиричкој и драмској поезији.

АЛФРЕД ЕДМУНД БРЕМ

III ред лађом „Каракас“, заробљеном у леду, појавила су се наједном три бела медведа. Били су свакако намамљени мирисом меса морског кога. То је била жена са своја два младунчета велика готово исто толико као и она. Ондах су се устремили на ватру, извукли приличан комад меса и прождерали га. Морнари им затим добацише још један комад, који мајка узе и однесе својим младима, и не помислајући да га сама поједе. Ово се поновило неколико пута. Кад је односила последњи комад, морнари припуцају и убију оба младунчета и ране мајку. Она се једва мицала, али је ипак допузала до младих и стала да им дотура нов комад меса. Кад је видела да га они не узимају, испружила је шапу прво према једном, а затим према другом и покушала да их усправи...

У то време Африка је заиста била „дрии континент“ — још непозната и неиспитана. Кад је ступио на афричко тле, Брему се чинило да је, како је сам рекао, ступио у земљу из „хиљаду и једне ноћи“. Чак ни грозница од које је убрзо оболео, жеђ, напорна путовања и гладовања нису могли да умање његово одушевљење. Јер, он се кретао у царству непознатих животиња, чији је живот и „навике“ могао да проучава. Ту је Брем први пут видео камиду, а на Великом Менсалах Језеру имао је прилике да изблиза посматра највећу „колонију“ разних водених птица.

Његова збирка животиња расла је из дана у дан, а листови с белешкама непрестано су се гомилали.

У Африци је Брем провео пет година. Вратио се отуд као искусан путник и озбиљан научник. На архитектуру више није мислио. Мада је, у Африци прошао кроз најбољу школу кроз коју један научник може да прође, кроз школу саме природе, он се ипак уписује на отсек природних наука на универзитету у Јени. Пошто је завршио студије, Брем одлази у Шпанију, где му је живео брат. У Андалузији, на снежним врховима Сиера Неваде и Пиринеја, на морској обали крај Гибралтара, он наставља свој рад на проучавању природе. По повратку из Шпаније, Брем одлази на север Европе, у Лапонију и на Лофотска Острва, а после неколико година и на друго путовање по Африци. Пре поласка у Африку Брем објављује своје прво дело: „Живот птица“, у коме је дао многе нове и дотад непознате податке о птицама Африке и Северне Европе. Иако је у то време морао да се прими наставничке службе у гимназији да би издржавао своју тек основану породицу, Брем је налазио времена и за свој научни рад и писање. Његово ново дело „Шумске животиње“, објављено у две велике књиге, најбољи је доказ његовог напорног, истрајног и савесног рада.

Већ тада припремао је Брем своје најзначајније дело — „Живот животиња“. Оно је написано, како сам Брем каже, да би попунило празнину у тадашњој науци о животињама, која се бавила углавном описивањем грађе органа и спољашњег изгледа појединих примерака. Брем је, пак, желео да упозна људе и са свим осталим што чини живот животиња: начином исхране, „на викама“, одгајивањем младих, односима у једној животињској заједници. Првим издањем свога дела, које је објављено 1869 године, Брем није био задовољан. Он је био непристрасан и оштар критичар чак и кад се радило о сопственом делу. Тек после десет година попуњавања и исправљања, „Живот животиња“, доживео је друго издање.

Брем је увек био спреман да, без обзира на тегобе, крене у најудаљеније и најнеприступачније крајеве света да би употпунио своје знање о природи и животињама. Због тога је спремно примио позив музеја у Бремену да с једном експедицијом пође у Сибир. Преко снегом завејаног Урала, експедиција се спустила у степе западне Азије, а затим избила на обале Оба. Сибирска зима била је Брему тежа од афричких жега. Ипак, он је стрпљиво подносио све тешкоће, јер је у накнаду за то могао да проучава животиње азијских степа и сибирских тундра. После пловидбе од 3.000 километара низ реку Об, експедиција је наставила пут пешине. Брем се с муком пробијао кроз мочварне тундре, у којима није било ниједног насеља ни коначишта. Епидемија антракса, од које су страдали и ирваси који су вукли теретне саоннице, а још више водичи Остарији, приморала је чланове експедиције да се врате.

★
Годину дана после Бремовог повратка из Сибира, умире му жена, која му је својим разумевањем и пажњом била најбољи друг и сарадник. Утеху због тог губитка Брем је налазио у раду и у подизању своје деце.

★
Године 1877 Брем полази на још једно путовање, овог пута у наше крајеве: Барању и по Фрушкој Гори, где је проучавао орлове. Том приликом Брем је открио нашег орла белорепана и још неке примерке.

★
Последње Бремово путовање било је у Америку, где је имао да одржи и неколико предавања. При самом искрцавању из брода, Брем је добио вест да му је у домовини умро најмлађи син. Та нова несрећа сломила је, иначе увек бодрог, научника. Он се из Америке враћа изнурен и потпуно слоњен и после годину дана умире. Било му је тада педесет пет година.

АНЕГДОТЕ

ТАТА! ТАТА!

Новак Радонић, наш познати сликар из половине прошлога века, радио је једном у Новом Саду портрет адвоката Косте Николића-Бате. Једном док је радио дадиња је унела у собу домаћиницу ћерчицу. Дете је радознао загледало слику коју је сликао и довршавао, затим је почело да плеска рукама и да виче:

— Тата! Тата!

Када је то чуо, Радонић је рекао својим пријатељима:

— Е, сада ми може цела Академија казати да слика не ваља — не марим! Критика овог детета мени је најмилија!

МАРК ТВЕН СЕ СЕЛИ...

Када је Марк Твен осиромашно због банкрота свога издавача, сретне га једна отмена дама на улици у најживљем делу града. Марк Твен је ишао полако и под пазухом је имао само једну овећу кутију цигара.

Дама га је зачуђено погледала и запитала шта ради са том кутијом цигара?

— Селим се! — одговорио је Марк Твен, јер је заиста тога тренутка ишао из старог у свој нови, ко зна колико скроман, стан.

ТО МУ ЈЕ СВЕЈЕДНО...

Рабиндранат Тагора, славни индиски песник, у својим ранијим годинама био је необично неверљив према разним техничким изумима новог доба. Једном приликом дошао је у Лондон, да би се на-

шао са једним својим пријатељем кога већ годинама није видео. Пред подне пријатељ предложи Тагору да се мало провозају, па га запита, да ли му је милије да се прошета аутомобилом или можда аеропланом.

На то питање Тагора је равнодушно одговорио:

— То ми је свеједно! У главном је иста ствар да ли човек разбија главу у хоризонталном или вертикалном правцу!

БАК СЛАВНОГ КОМПОЗИТОРА

Велики композитор Росини седео је једног дана крај отвореног прозора. Одједном зачује доле у двористи верглаша који је свирао једну арију из његове опере „Севилски берберин“. Али верглаш је свирао тако рђаво да је била мука слушати га.

Росини није могао да издржи, већ слети низ степенце, уђе у двористе, сав бесан дограби вергл и поче сам да окреће ручицу дајући тачан темпо.

— Овако се свира, зајемтите добро. И знајте да сам ја Росини, композитор те арије, коју сте ви упропастили својим свирањем.

Верглаш се захвали и оде.

Међутим, сутрадан Росини опет зачу вергл, али је сада арија из „Севилског берберина“ свирана тачно. Росини погледа кроз прозор и виде истог верглаша, који је на свој вергл прикачио велику таблу на којој је крупним словима писало:

„Бак славног композитора Росинија“.

Једна старца КЊИЖЕВНА ПРЕВАРА

III рема старим шкотским и ирским легендама и романсима, почетком трећег века живео је у Ирској Фин или Фингал, вођа фиана, једне велике чете војника који су чували ред у земљи и бранили је од спољних непријатеља, нарочито оних који су долазили преко мора. Кад није било рата, фиани су се бавили ловом и „галантним авантурама“. Најистакнутији међу фианима био је Осидан, Фингалов син. Осидан је, према легендама, био не само велики јунак, већ и песник. После Фингалове погибије, он је стао на чело фиана. Осидан и његове фиане, чија је власт у земљи постојала све већа, потукао је 283 године у бици код Габре ирски краљ Карберн. Осидан, опет према легенди, није погинуо у овој бици и живео је све до 432 године.

О Фингалу, Осидану и фианима певају многе народне романсе и причају многобројне легенде, мада историчари нису успели да утврде да ли су Фингал и Осидан уопште постојали.

Године 1760 објављена је у Единбургу збирка од шеснаест старих шкотских балада. Збирку, која је носила назив „Фрагменти старе поезије скупљени у планинским пределима Шкотске“, објавио је учитељ Џејмс Мекферсон као свој пре-

вод старих шкотских песама насталих још у трећем веку, које су биле писане келтским језиком. Објављивање ове збирке изазвало је праву сензацију међу књижевницима, књижевним критичарима и љубитељима народног песничког стваралаштва. Једна група интелектуалаца из Единбурга прикупила је знатну суму новца и дала је преводиоцу Мекферсону да би могао да настави прикупљање и преводње старих шкотских песама. Годину дана касније Мекферсон је наговестио да је пронашао велику епску песму о легендарном јунаку Фингалу и крајем исте године објавио је еп „Фингал, стара епска поема у шест књига и више других песама састављене од Осидана, Фингаловог сина“.

У аутентичност старих шкотских песама, а нарочито „Фингала“, које је Мекферсон пронашао и превео, посумњали су неки енглески критичари. Семјуел Џонсон, познати енглески књижевни критичар, тврдио је да је Мекферсон у најбољем случају пронашао само фрагменте старих песама и прича да је на основу њих испевао песме и еп о Фингалу. Џонсонове сумње касније су потврђене. Пажљивим проучавањем шкотских легенди, утврђено је да је Мекферсон често мешао догађаје и песме из разних епских циклуса и да је еп „Фингал“ заиста његово дело.

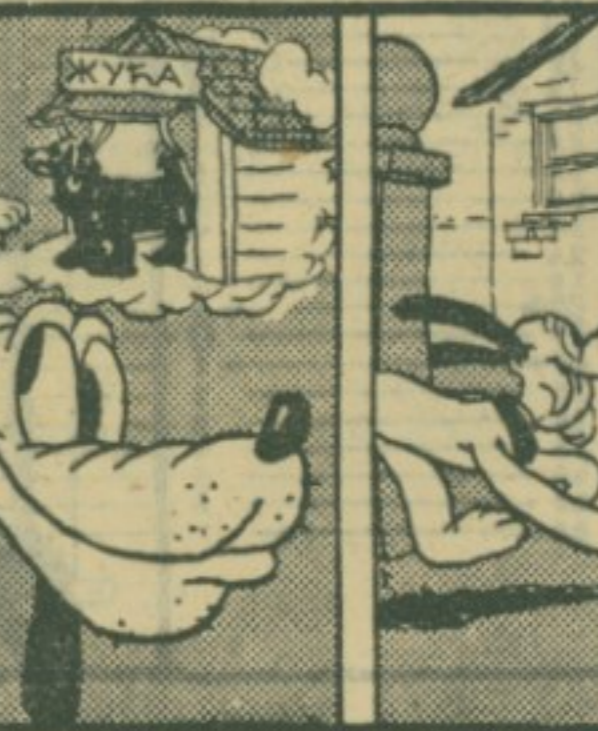
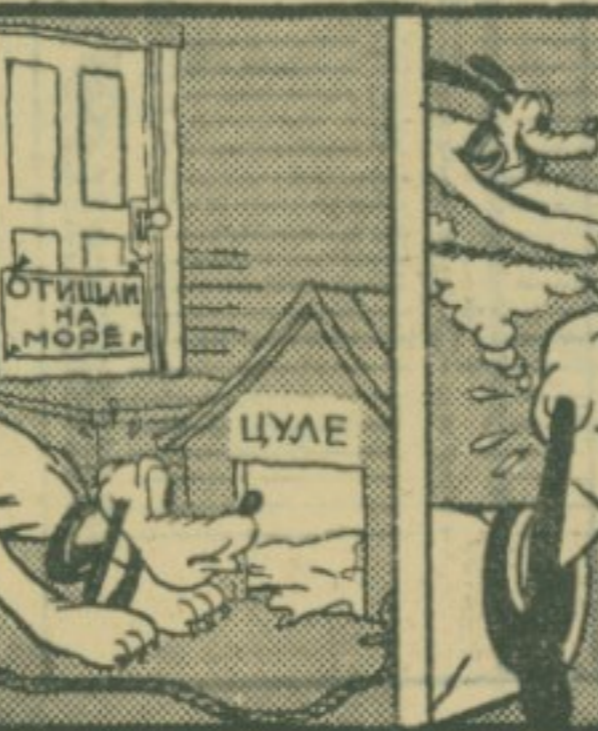
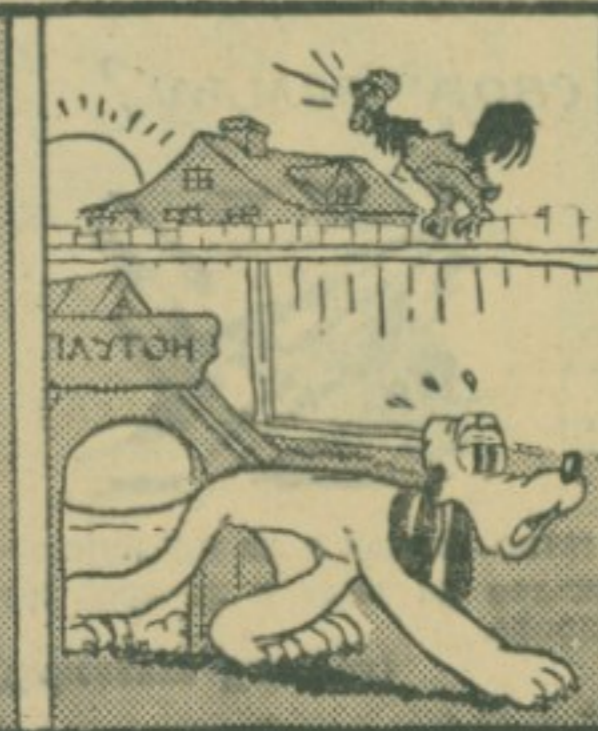

Ипак, и поред ове подвале, којој у књижевности нема равне, Мекферсон заузима једно од најзначајнијих места у шкотској књижевности. Његови „преводи“ били су убрзо преведени на све европске језике и имали су великог утицаја на развој романтичарског покрета у европској, нарочито у немачкој, књижевности.

ЈЕДАН МАТЕМАТИЧКИ ФЕНОМЕН

Број састављен од свих бројева (од 0 до 9), одузет од другог броја састављеног од свих десет цифара, даје трећи број састављен од свих десет цифара... Не верујете?... Изволите и уверите се!

Ево та три броја:
9 8 7 6 5 4 3 2 1 0
— 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
= 9 7 5 3 0 8 6 4 2 1

Евлија Челебија У ДУБРОВНИКУ

„НАЈСЛАВНИЈЕМ
ГРАДУ ФРЕНГИСТАНА“

III решаши с највећим тешкоћама брда на граници Френгистана, за шест часова добосмо на граници вилаета Добра-Вендик — прича чувени турски географ и путник Евлија Челебија. Под Френгистаном, обитавалиште Франака, Челебија је подразумевао Европу. Добра-Вендик је турски назив за Дубровник, за разлику од Бондоканског Вендика. Млетаци. За Челебију Европа је почињала тек од граница дубровачке државе, а Добра-Вендик је, по његовим речима, један од најславнијих и најстаријих градова Френгистанских и „нигде не стоји написано да је игда непријатељ ушао у његову унутрашност“.

Евлија Челебија ишао је у Дубровник дипломатским послом. Послао га је херцеговачки паша да дубровачкој господи понесе високе нардебе и писма великог везира и да убрза слање данка и дубровачких посланика Порту у Цариград. Тако се у једно мајско предвечерје 1664 године Евлија Челебија, у пратњи педесет наоружаних и „пристојних“ војника, обрео пред дубровачким бедемима, „који негде немају пукотине“.

Турски путописац почео је да се дива Дубровнику још издалека, посматрајући његове тврде и снажне бедеме и високе куле. Њега је очарала дивна дубровачка природа и море „тако радосне боје да срце заигра“. За кулу Минчету Челебија каже да је толико висока да се с ње може сагледати цело Борфуско (Јадранско) Море. Он о Дубровнику, као уосталом и о свему другоме што приказује у својим путописима, износи невероватно велике цифре. Све је код њега увећано, претерано лепо и сјајно. У томе има мало источњачке маште, али много више намере да се турско царство прикаже као јединствено на свету, каквом нема равна у целом Бафири-

стану (хришћанском свету). Истицање огромног богатства Дубровачке Републике имало је и своју посебну намеру. У то време постојала је у Цариграду јака струја која се није задовољавала само данком што га је Дубровник плаћао Порту, него је хтела да га савим покори и опљачка. И о то што Челебија говори о богатству и раскоши дубровачкој, требало је да још више распири жудњу за Дубровником.

Народ дубровачки највећи је међу хришћанским народима, каже Челебија, мислећи притом уопште на Словене, којима припадају и Дубровчани. У Дубровнику има много учених људи који темељно знају звездарство, хирургију и историју. Старешине дубровачке врло су богате и потајно дају храну турским непријатељима. Дубровчани су свакоме у очи љубазни и пажљиви, па су, додаје Челебија, „и према мени, беднику, показивали привидно пријатељство и увели ме скупа с мојом четом у варош“. Одредили су му за становање једну палату, послали му свакодневна јела и пића и — забранили му да излази у шетњу! Већ у сумрак стражари су затварали капије на његовој кући, а изјутра их опет отварају. Но, Дубровчани су тако чинили и са осталим странцима. Закључавали су их преко ноћи у њиховим становањима, а преко дана будно па-

зили куд се крећу и с ким разговарају.

Једне ноћи, Челебију и његове другове пробуди велика вика и галама. Тај свој ноћни доживљај он назива „необичним и сјајним приказом“. У ствари, то је била једна народна свечаност. Челебија, по свом обичају, много претерује у описујући како је она изгледала. Свирали су харфе, оргуље, трубе и виолине. Данаест хиљада жена на сјајним носљкама носиле су више од стотину хиљада најфинијих белих свећа. По улицама кроз које је пролазила поворка палиле су се буктиње велике као кипарисове греде. У свечаности је учествовало и дванаест бегова дубровачких (чланови Малог већа). Све је то било тако раскошно и пуно сјаја да је засењивало очи. Људи су носили кипове, окићене драгим камењем „које вреди као благо пет Египата“. „Те ноћи било је у вароши велико весеље и велика раздраганост; све је пливало у сјају и раскоши. Таквога града нема у целом Френгистану“.

Изјутер дана изјутра дошла је по Челебију почасна чета да га одведе Принц Пиријану Бану (кнезу Републике). Скупно се савим свет и прикључио се пратњи која је пошла према „банској палати“. Челебија је успут пажљиво посматрао зграде, трговачке и занатлиске радње. „Продавнице су им највише за чоху, свилу и златне израде“, али има и друге свакодневне робе. Неколико хиљада занатлија ради код куће, а у дућанима купују и продају. У дућанима се продајом занимају девојке и жене, „што није никаква срамота“, а то је нарочито изненадило овог путописца који је обичао толике земље.

Тако Челебија, пробијајући се кроз гомиле радбналаг света, уђе и у сам двор. „Кад бих ову дивну палату описивао онако како она уистину изгледа, прича би ми се толико отегла да би био спречен наставак описивања пута“. Челебија се дивно уметничким делима и великом броју одаја у двору („има их више од три стотине“), али су његову пажњу нарочито привукли портрети дубровачке властеле и појединих турских султана.

Очекујући у једној одаји да га приме кнез и Мало веће, Челебија је с великим уживањем посматрао уметничка дела. Тада уђе „дванаест бегова“ и сви поседаше у круг, јер „између њих нема вишег чина и старешинства“. Они љубазно поздравивше Челебију, а он им узврати поздрав. Потом уђе и кнез и он му уручи своја писма. Кад су биле завршене церемоније, чланови Малог већа пожале се како су турски морнари из Новог напали једно дубровачко село, становнике отерали у ропство и повели све овце и козе. „А-

Бројање меридијана

У старо доба меридијани су бројани почев од Острва Родоса (Хипарх), затим од Канарских Острва (Птоломеј) или од Западне Африке (тако су бројали Арапи). Географ Заркала узео је око 1075 године као почетни меридијан онај који је пролазио око 10 степени западно од Багдада. У XVI веку Меркатор је рачунао меридијане од канарског о-

стрва Корво, а Хондиус од острва Сантијаго. На савет једног конгреса математичара и географа године 1643 решено је да меридијан који пролази кроз западни врх канарског острва Феро буде узет као почетни меридијан. Данас су сва ова рачунања напуштена, тако да данашњи географи узимају као почетни меридијан само онај који пролази кроз Гринич.

ко нам не врате наше људе и наше овце, рекоше Челебији, тужнићемо се пред великим падишахом преко нашег посланика који креће с новцем“. Кад им је Челебија показао овлашћење херцеговачког паше да у његово име од Новљана тражи дубровачке овце, чланови Малог већа посташе према њему још љубазнији и богато га наградише. Посећивали су га после у његовом стану, доносили му дарове, и позивали га на гозбе. То је чинила и остала дубровачка властела.

Челебија је ишао у Нови, али посао око повратка отетих дубровачких коза и оваца није свршио онако како се у Дубровнику очекивало. И на повратку из Новог Челебија је у Дубровнику провео три дана, али овом приликом, каже он, „и ми и коњи умало не скапасмо од глади, јер су нам давали веома мало хране, зато што нисмо дотерали овце од Новљана“.

Напуштајући Дубровник, да се у њега више никад не врати, Челебија је „правовернима“ упутио ове речи: „Ово место једном мора бити османлиско. А кад се једном заузме, онда ће бити лако прехи на другу страну“.

Циновски МЕТЕОРИ

III а северу Лабратора откривен је пре три године досад највећи познати метеорски кратер. Данас је то округло језеро, с пречником од три километра, ограђено земљаним зидом високим 200 метара.

Тај кратер лежи у пустом, потпуно ненасељеном пределу. Стогама километара око њега простире се камена пустиња.

На спазу један канадски војни пилот. Он га је снимио из ваздуха и фотографију упутио Геолошком музеју у Онтарију, који је послао једну научну експедицију да испита то метеорско језеро.

Према налазу чланова експедиције, језеро је настало пре три до пет хиљада година. У то време пао је на земљу један огроман метеор од гвозђа или стена, чија је ударна површина износила око шест квадратних километара. Потрес који је изазвао пад лабраторског метеора морао је по разорном дејству бити много јачи од онога који би изазвала највећа водонична бомба.

На земљу сваког дана падне велик број малих метеорита, чија укупна тежина не прелази једну тону, али огромних метеора веома је мало, а и тешко их је пронаћи.

Пуних тринаест година трагали су, на пример руски научници за великим метеором који је 30. јуна 1908 године пао у сибирској таји у сливу реке Стенњина Тангуски. Тај метеор опустошио је огромна просторства око места на које је пао и угљенисао милионе дрвета.

Године 1947 пао је један велики метеор на источну азиску обалу, на планине Сихота-Али, између Владивостока и острва Сахалина. Тридесет кратера начинили су комади метеора који се распао пред судар са земљином површином, а километрима дугачки редови дрвета били су оборени.

Као по неком написаном закону, велики метеори не падају на насељене пределе. Тако, на пример досад није забележено да је на европско тле пао неки већи метеор, а то је велика срећа. Јер би такво небеско тело могло да оштети неки велики град много јаче него атомска бомба.

Сем лабраторског метеора, сибирског и оног са планине Сихота-Али, од већих познати су само још они који су пали у Централној Аустралији, Арабији и америчкој држави Аризони. О метеору из Аризоне који је пао у историско доба, Индијанци су исприле многе приче. Оне говоре „о ватри која је пала са неба“. Врло је вероватно — а то потврђују и неки нађени комади, који су, по свему судећи, припадали аризонском метеору — да је он био од метала. Предузимања су многа бушења да би се пронашли делови тога метеора. Јер је познато да су језтра металних метеора најчешће од гвозђа и никла, а често и с примесом платине. Због тога откриће таквог метеора, зариваног дубоко у земљу, не би имало само научну, већ и привредну важност.

НЕОБИЧАН ЧАСОВНИК

После више од сто година најзад се нашао мајстор да оправља велики часовник у Нантакету, у држави Масачусетс (САД), који је стао још 1849 године, кратко време после смрти свог конструктора Валтера Фолгера. Фолгер није свршио никакве високе школе, али је био изванредно одбеден. Имао је непуних двадесет година кад је почео да конструира овај часовник, право ремек-дело своје врсте. Часовник је први пут почео да откуцава сате 1787 године. И не само то. Он је у исто време с невероватном тачношћу регистровао кретање Земље и осталих планета, а о свакој Новој години показивао је број године која настаје, као и имена месеца. Мало златно сунце излазило је и залази-

ло тачно у оно време кад и право сунце изнад атлантске обале код Масучесетса. Са истом тачношћу часовник је ишао у корак с Месецом, показујући његове мене.

Али, једнога дана, убрзо после Фолгерове смрти, часовник је изненада стао. Деценијама су најбољи стручњаци покушавали да његов механизам ставе у покрет, али не само што нису успели да га оправе, него су га још више оштетили. Најзад се јавио Артур Реулнинг инжењер једне фабрике часовника из Њујорка. Требао му је пуних шест месеци да отклони кварове које су његови претходници извршили у часовнику и да га, према принципима његовог генијалног конструктора, поново стави у покрет.

Најдража риба Гурмана Старог Века

У неизмерним дубинама мора и океана живе свакодневне рибе. Многе су по својој природи и животу веома занимљиве, а једна од тих риба је и мурина.

Мурина по свом облику личи на јегуљу. Углавном пребива у пећинастим пределима мора. Тело јој је глатко и посуто шармама. Уста су јој велика и протежу се до иза очију, које су блиставе и подмукле. Зуби су јој јаки и оштри. У непцу има једну удубину пуну жлезда у којима има отрова. Та удубина опкољава четири зуба и чим мурина уједе, зуби аутоматски додирују жлезду, а тада потеће отровна садржина у рану, од чега настаје јаки бол и упала. Осим тога отровна је и крв мурине, као и јегуље, а њено дејство састоји се у раздвајању црвених крвних зрнаца. Отровност њене крви ишчежава на температури од преко 75 степени Целзијусових.

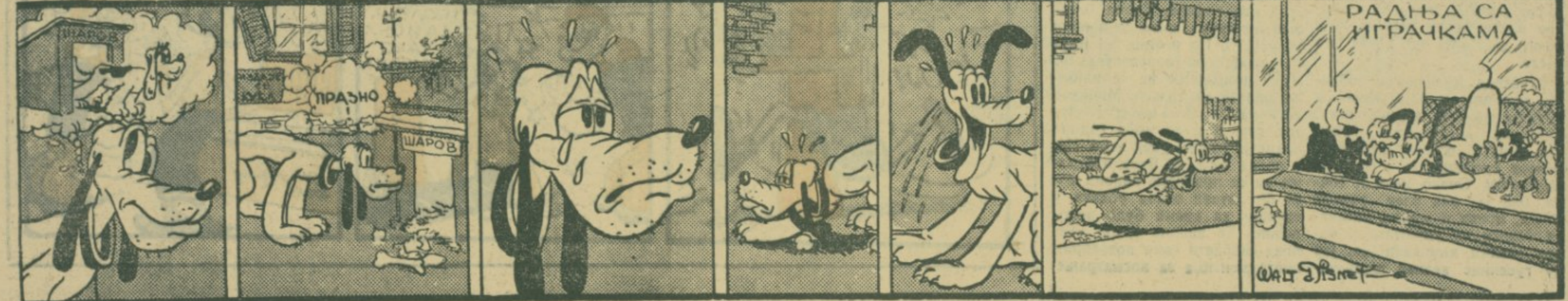
По неким стручњацима, има више од сто врста мурине, које живе у многим морима. Неке могу достићи дужину већу од три метра. У Јадранском и Средоземном Мору живе две врсте: црна и смеђа мурина. Смеђа је посута жућкастим пегама, нарасте до 1,30 метра у дужину, а може да буде тешка и око 7 килогра-

рина има непријатан, змијолик изглед, што су јој „ујед“ и крв отровни, она је необично цењена као храна и то од старина. Неки наши рибари причају да онај који није јео печену мурину не зна шта је добра и укусна риба. Постоје и стари записи о нашим рибарима гурманима који су пекли мурину на ражњу и тигању. Поред тога, удовљена и припремљена мурина суши се на диму нарочитих биљака и веома је укусна.

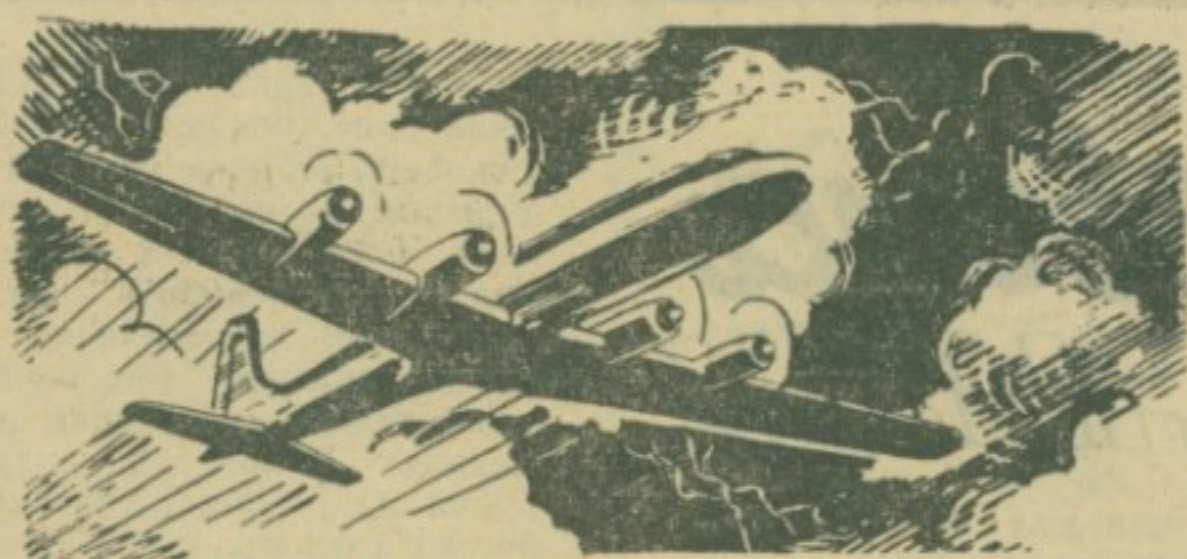
Постоје записи да су гурмани старе Грчке и Рима ценили месо мурине као нарочито посластицу, која се много плаћала. Неки римски богаташи уређивали су посебне рибњаче у којима су гајене мурине. Брем помиње да је неки богаташ Хирцијус имао рибњаче пуне мурине. За време Цезаровог триумфа Хирцијус је приредио гозбу на којој је послужено преко шест хиљада припремљених мурине. Дале се прича да је Лициније Крас имао у својим рибњачама и неке припитомљене мурине, које су познавале његов глас и желе из његове руке. Исто тако, прича се да се у старом Риму веровало да су мурине укусније ако се хране месом, нарочито људским, па су неки свирепи тирани бацали осуђене робове у рибњаче у којима су живе мурине. Пресуда је гласила: „Ad murinaenas“ (да се баце муринама).

И после Римљана поједини богаташи гајили су мурине у нарочитим рибњачама уређеним уз обале.

Ураган или тропски циклон претставља од памтивека прави ужас за становништво такозваних западних диских острва (Великих и Малих Антида, Бахамских Острва итд.). Двапут годишње сукобљавају

вао острвима у Карипском Морју и обалама Средње Америке. Одмах су са острва Зелени Рт пуштени летећи балони и балони-сојде, који су у својим корпама носили разне метеоролошке справе и апарате. Они су радиотелеграфским путем аутоматски обавештавали

АВИОН У БОРБИ СА УРАГАНОМ

се изнад Мексиканског Залива хладни и суви ветрови с Пацифика са топлим и влажним ваздухом који струји из тропских предела, тако да се у подручју Великих и Малих Антида ствара поље изванредно ниског притиска. Ту се рађа ова природна немира, чија је снага једнака, ако не и већа, разорној снази атомске бомбе. На периферији ове зоне почињу тада нагли пљускови кише, који постају све жешћи, док се море ускомеша и згупи. Ово таласање морске површине узима све фантастичније размере, а прати га хука равна грмљавини. За то време небо постаје потпуно сиво, а понекад и безбојно. Игла на барометру пада све ниже. А тада — на хоризонту се укаже облак у облику дугачке траке, познат становницима ових острва као претходница удаљеног циклона. Облак се диже и претвара постепено у тамну завесу, која све више и више застире небески свод. Најзад је и ураган ту. Страховитом силом он се баца на обалу, дижући таласе као планине и стварајући снажне водене вртлоге.

Године 1899, циклон назван „Сан Тириако“, долазећи од Бахамских Острва и Флориде, проузроковао је на Порторику више од 3.000 мртвих и огромну материјалну штету. Септембра 1929 један такав циклон прешао је преко Сан Хуана, главног града на острву Порторику, брзином од 160 километара на час, откидајући и носећи кровове с кућа, чупајући огромна стабла из корена и бацајући рибарске лаве на поља и ливаде, километрима удаљене од морске обале. А пре десет година, такозвани „Велики атлантски ураган“ опустошио је обале Мексика и Панаме.

Наука је тек оскора почела успешније да се бори против ове природне немани. Тако је 16 августа 1951 године метеоролошка станица на Порторику јавила да долазак циклона, који се брзином од 150 километара на час приближа-

метеоролошке стручњаци у такозваном „Временском бироу“ о особинама циклона који се приближава. И радарске станице су, уз помоћ пуштених балона, пажљиво пратиле кретање циклона. Било је јасно да се непогода приближава. Тада је „Временски биро“ дао знак за узбуну. Сви бродови који су се нашли у угроженом водама одмах су кренули у најближе луке, а авиони су слетали на најближе аеродроме. Дуж обала од Барбадоса до Панаме вијориле су се црне заставе, с црвеним рубом, знак да ураган долази. Становништво најугроженијих крајева одмах је евакуисано.

За то време на аеродрому на Исла-Гранде, неких 150 километара од циклона, то јест једва један сат пре наилазак колоне злослутних облака и вртлога, група хемичара лангано је гурала из хангара један извиђачки авион Б-24. У тренутку кад су сви авиони, и војни и путнички, журно летели према најближем склоништу, овај четворомоторни, претворен у праву летећу метеоролошку станицу, спремао се да пође у сусрет урагану. Деветорица „ловаца на циклоне“ — пилота и метеоролога — ушли су и заузели своја места у авиону, чији су мотори већ брехали.

Пошто је још једном прегледао апарат, први пилот дао је знак за полетак. Сјајна месечина обасјавала је цео предео, док се у даљини хоризонт већ навлачио завесом облака. У току лета деветорица људи састављали су последње детаље свог „ратног“ плана. Знали су тачно шта треба да раде. На висини од свега 300 метара, избегавајући по сваку цену додир са ускомешаном масом водених и ваздушних честица, они ће покушати да се пробрину у средиште урагана. Пробој треба извршити на југоистоку, то јест на његовом најслабијем сектору. После тога, дижући се постепено док не дођу изнад самог вртлога, они ће прелетети дијагонално кроз пре-

део у коме влада апсолутна тишина, пречника отприлике 25 километара, и најзад се наћи у средишту левка. Тада, усред такозваног „ока“ циклона, у коме је комешање ваздушних струја ужасно, научници ће ставити у покрет своје осетљиве метеоролошке направе.

Све је текло онако како су они предвиђали, изузев што је по повратку у Сан Хуан пилот утврдио да је ураган ишчупао преко 150 ексера из

авионских крила. Но, резултати до којих се дошло у току овог опасног лета били су толико драгоцени да су сви чланови ове чудне ваздушне експедиције били свесни да опасност којој су се изложили није била узалудна. Благодарећи њиховом испитивању, данас људи унапред могу знати положај, снагу, путању и брзину циклона, а становништво западноиндских острва може бити много спокојније, јер ће убудуће увек благовремено знати из ког правца треба очекивати долазак „непријатеља“ и каква му је снага.

Брз прираст становништва у Јужној Америци

Према најновијим статистикама, највећи прираст становништва на свету имају земље Јужне Америке. Заједно са Антилским Архипелагом и Бахамским Острвима, Јужна Америка има данас преко 170 милиона становника, што отприлике одговара броју становника САД и Канаде. Ако прираст остане на садашњем нивоу, у 2000 години Северна Америка имаће око 250 милиона становника, а Јужна 550 милиона. Према мишљењу професора Кука, директора Бироа за ста-

новништво у Вашингтону, Јужна Америка је „најинтензивнија област у погледу рађања“. Он чак сматра да ће се тај интензитет још и повећати, јер најновија постигнућа у медицини нагло смањују проценат смртности одојчади и мале деце. „Ако би и тамо, каже он, проценат смртности био низак као што је у САД, прираст становништва био би за 3,33% већи него досад. У том случају, у 2000 години Јужна Америка имала би око милијарду становника“.

ВЕРОВАТИ

ЧИМ ЈЕ ЗАВРШЕН — ИЗГОРЕО

Године 1572 на шведском острву Еланду били су постављени темељи за замак Бергхолм. Изградња овог замка трајала је необично дуго — 234 године. Истог дана кад је замак завршен, у њему је избио пожар и пре но што се спустило вече од дворца је остало само згариште. Тако у Бергхолму, том два и по века зиданом замку, нико није преспавао чак ни једну ноћ.

ћи тог времена нису одликовали великом уредношћу. Шарл X веома је пазно на свој изглед, па је у томе чак и претеривао. Да не би гужвао своје панталоне, он је веома ретко седео. Сваког јутра шест његових дворана помагало му је у облачењу. Двојица од њих држали су његове панталоне тако да су оне стајале готово усправно, а остала четворица подигла би владара увис и спустили га у њих. Увече би на сличан начин друга шесторица дворана „дизлачила“ краља из панталона.

СТЕНА — СЛОН

У близини Итаке, у америчкој савезној држави Висконсину, налази се јед-

ЗАНИМАЊЕ ПРЕМА ПРЕЗИМЕНУ

У Балтимору, у Америци, постоји велика крзнарска радња чији сопственик има презиме које потпуно одговара његовом занимању. Балтиморски крзнар зове се Семјуел Пелц.

НАЈВЕЋИ КИЦОШ У ИСТОРИЈИ

Француски владар Шарл X (1754—1836) био је познат као велики кицош. Мада се француски владари и племи-

на стена која својим обликом потсећа на огромну главу слона чија сурла додирује земљу.

АПЕТИТ ГУСЕНИЦА

Кад би људи могли на неки начин да упрегну гусенице да за њих раде, многи би послови — као што је плевљење врта, поткресивање живе оградe, уништавање корова итд. — били увек на време готови.

Римљани Лукул, који је у историју ушао као прождрљивац, није ништа у поређењу с гусеницом. Она има незајављив апетит и својим снажним чељустима без престанка меље. Меље све што дохвати: цвеће, лишће, гранчице и плодове. Што више једе, постаје све већа; а што је већа, све више једе. И тако то траје цело лето.

Чим дође јесен, већина гусеница завије се у чауру и припреми за зимски сан. Али, има гусеница којима, изгледа, први мразиви ништа не сметају, нити им смањују апетит. Често се могу и у октобру видети ови наранџастоцрвени први како пузе по оголелим гранама. Но, и они се ускоро учауре и тако очекују прве топле дане. А упроче из чауре изиђе диван лептир, који почне да лети од цветa до цветa.

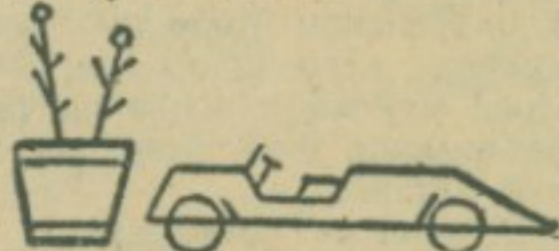
Гусеница има разних облика, величина и боја. Неке су обрасле мањима, а друге нису. Гусеница која напада дуван има и дуге „рогове“ на глави. Живот гусенице је у сталној опасности. Онако мека и сочна, она је лак плен разних птица, мрава и других инсеката. Много их уништава и човек разним хемикалијама, јер су гусенице велике штеточи-

не. Али, њихов највећи непријатељ је једна врста паразита, који им се увуче у тело и прождире их.

КО БИ ТО РЕКАО!

Да ли ова два цртежа, ова саксија и овај аутомобил, имају, овако како су нацртани, чега заједничког? Ми вам тврди мо да имају! Ко би то рекао, али је тако!

Можете ли да се сетите у чему су то слични?

(Одговор: заједничко им је то што су и аутомобил и саксија нацртани са 15 правих линија и два круга!)

ПРИПРЕМЕ ЗА ПОСМАТРАЊЕ ПОМРАЧЕЊА СУНЦА

Астрономи многих земаља већ се припремају за посматрање потпуног помрачења Сунца које ће наступити 30 јуна ове године. Веома опсежне припреме врше се нарочито у САД. По речима др Брука, професора универзитета св. Луја, помрачење ће се најбоље видети из државе Миннеаполис, јер је тамо ваздух ујутру сув, а у то доба године време је готово увек лепо. Но, и поред тога, др Брук предлаже да се припреме авиони који би летели изнад облака у случају да време буде непогодно. Те авионе треба унапред снабдеи свим потребним инструментима за посматрање.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТНОСТ?

Овде ћемо вам дати биографију једног нашег старог песника, чија се четиристогодишњица смрти навршила пре месец дана.

Рођен је око 1485 године у граду Хвару, а умро у истом месту 14 децембра 1553. Године 1516 помиње се као судија, а после тога врши и друге дужности у својој општини. Његов син издао му је прва песничка дела под насловом: „Складана изврних писан различних“. У младости је левао љубавне песме. У почетку се угледао највише на пертраркисте: Пиетра Бемба и Лодовика Ариоста. Али, он је добро познавао и дубровачку поезију, па се угледао и на свога старијег савременика Бора Држића.

Да ли сте се сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте даље.

Од његове љубавне лирике сачувало се двадесетак песама под насловом: „Писни љубавне“, међу којима се песма: „Јур ни једна на свит вила“ сматра за најлепшу љубавну песму наше старе поезије. Написао је више песничких посланица, од којих је најзнатнија „У похвалу града Дубровника“. У славу Дубровника написао је најлепше своје песничко дело „Робинју“, драму у три „сказања“, чија се радња догађа у Дубровнику. Преводно је и из дела Овидија.

Да ли сте се сад сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте до краја.

Као лирски песник својим уметничким изражајем он се диже изнад просечних песника свога времена. Диџија му је богата, истачана, концизна и блиска народној. Његово дело „Робинја“ једно је од најзанимљивијих у нашој ренесансној књижевности XVI века. У том делу он повезује дух савремене трубадурске лирике са мотивом из народне епике. Лица у том делу узео је из народне историје. Дело „Робинја“ спада међу прве покушаје драме световно-романтичног садржаја, али није имало већег утицаја у даљем развоју наше књижевности.

(члвквг вогвнпх)

БАНАНЕ

У тропским пределима, поред осталих разноврсних биљака, расту и банане, чији се плодови употребљавају за јело, а стабљике неких врста искоришћавају се у индустрији за производњу текстила. Банане се беру у великим гроздовима, и то док су зелене, да се не би распале док се пренесу до далеких тржишта. У бродовима којима се преносе банане постоје постројења за одржавање сталне температуре, а кад стигну до одређеног места ту се смештају у магацине, у којима такође влада стална температура, да би позреле. После тога велики гроздови се цепају на мање и тако шаљу у промет. Има случајева да се у гроздовима банана пре но што су убрале увуку разне животиње и тако пренесу до даљих складишта. Тако се у гроздовима могу наћи омање змије, гуштери, разни инсекти итд. Све те животиње путују у гроздовима банана, а неке се и укоче од хладноће у бродским магацинима. Тако су се у Зоолошком врту у Цириху налазиле крупне змије које су као мале донесене у гроздовима банана са Ангила, а у врту је био и примерак једног змијског цара, који је такође допутовао у грозду банане.

КУЋНА МУВА

Кућна мува живи на целом свету, али јој највише годе топли предели. Кад поред топлоте има и нечистоће, онда је то најпријатније за муве. Мувe нису само неспособне, него су и опасне због тога што преносе кличе заразних болести, као: туберкулозе, тифуса, колере, дизентерије, туберкулозе итд. Женка полаже обично око 600 јајашца, из којих се после дванаест часова на температури од 25 Целзијусових излегу уљушци, који су бели и без ногу, а дуги су око десетак милиметара. Кућна мува се брзо множи, а ако су прилике повољне онда иза ње остаје у току године и до шест поколења. У црвенима кућним мувама има од сто хиљада до сто милиона бактерија, а на телу неколико стотина хиљада до више милиона разних бактерија.

КАД ЈЕ ПРОНАЂЕНА ШИБИЦА

Иако су Швеђани средином прошлог века веома развили индустрију шибница и о својим многа светска тржишта, ипак нису они пронашли како се праве шибнице. То је успео Аустријанин Јозеф Шиблиц, који је 1882 године добио патент за производњу шибница од фосфора. Пет година доцније, 1887 године, основана је прва фабрика шибница у енглеском граду Стоктому. Нарочито се дрво јасике употребљава за производњу шибница, а она највише расте у Аустрији и балтичким земљама.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

МЛЕКО КАО ЛЕК ОД МАЛАРИЈЕ

Према последњим истраживањима, утврђено је да је дијета с млеком добар лек не само од маларије, већ и од других заразних болести. Ово је утврдио професор Мегрег из Ливерпула, вршећи опште на заморцима и мајмунама. Тиме је објашњена и појава да одојчад у веома маларијним крајевима ипак не добијају никад маларију. Такође је установљено да је мајчино млеко много боља предохрана од маларије него, рецимо, кравље.

НОВ НАЧИН БУБРЕЊА ЗЕМЉЕ

Пронађено је ново ђубриво којим се земља брзо и лако снабде потребним количинама азота за годину дана. То је нека врста смоле, слична оној од које се прави бакелит. Смола се у ситним зрнцима разбаца по њиви или башти. У влажној земљи зрнца се постепено распадају и дају потребну количину азота.

ЦИНОВСКИ ТУНЕЛ ЗА ИСПИТИВАЊЕ АВИОНА

Познато је да се аеродинамичност авиона испитује у специјалним тунелима. То испитивање може бити с деловима авиона нормалне величине, или са увећаним моделима. Постоји неколико тунела у разним земљама у којима се може створити брзина ваздуха већа од брзине звука. Међутим, сада се у Америци гради један циновски тунел, дуг 343 а широк око 30 метара, у коме ће ваздух достигати брзину четири пута већу од брзине звука, тј. око 4.000 километара на час. Тунел је, углавном, намењен испитивању ултра-брзих авиона без пилота, којима ће се управљати са земље, помоћу радара.

НЕПОДЕРИВА ОБУЃА

Једна фабрика обуће из Глазгова поделила је у једној четврти града много пари шипела школској деци, да би доказала како је њена обућа „неподерива“. Деци је нарочито наглашено да у овим шипелама могу до миле воље да газе

по блату, да „шутирају“ каменчиће и да се веру по дрвећу. Произвођачи тврде да ће нова обућа бити за 20 од сто јевтинија од досадање, а трајаће шест пута дуже. Начин израде ове обуће још се држи у тајности, али изгледа да се ради о вулканизацији ђонова.

ШТА ЈЕ ГАЛАКСИЈА

Звезде у васиони образују огромне облаке који се налазе на великој међусобној удаљености. И наше Сунце улази у састав једног таквог звезданог облака. Тај скуп се назива галаксија. Галаксија садржи око тридесет милијарди звезда, које су растурене у васионском простору на огромно великим раздаљинама. У средњим деловима галаксије има више звезда, а у периферним мање. Само Сунце доста је удаљено од средишта галаксије, али ипак није на самом њеном крају. Оно је удаљено од средишта око тридесет хиљада светлосних година. Крећући се по својој путањи, Сунце заврши једно обилажење око средишта галаксија за двеста милиона година, иако се креће брзином од око триста километара у секунди. Обим ове његове путање износи око двеста хиљада светлосних година. Пред ове наше, у свемиру постоји безброј таквих галаксија. Оне се налазе на тако огромним растојањима да је најближа галаксија удаљена од нас готово милион светлосних година. Наша галаксија је само незнатан део бескрајне васионе.

ВАКЦИНИСАЊЕ ПРОТИВ ДЕЧЈЕ ПАРАЛИЗЕ

Према извештају Института за деју парализу у Њујорку, у марту ове године извршиће се досад највеће вакцинисање против ове опасне болести. Познато је да постоје три врсте дечје парализе, која је узела великог маха на западу, нарочито у САД и Француској. Према извештајима лекара, вакцина је потпуно безопасна. Њено дејство састоји се у томе што она у организму изазива појачано стварање противтела. Приликом вакцинисања 637 деце, установљено је да имунитет траје од неколико недеља до четири месеца, а у неким случајевима чак и седам месеци.

АПАРАТ ЗА ИСПИТИВАЊЕ ИСПРАВНОСТИ ЖЕЛЕЗНИЧКИХ ШИНА

На француским железницама већ се употребљава један мали апарат за испитивање исправности шина. Апарат ради на принципу ултразвука. Један радник вуче по шинама нарочити кристал. Кад наиђе на неку прскотину, макар и најмању, било споља или изнутра, настају поремећаји у звуку, које он преко слушалица лако осети, тј. звук постаје знатно нижи. Електрична батерија и остала апаратура смештени су у кутији коју радник носи на леђима. Цео апарат није тежи од пет килограма.

НАОЧАРИ ИЛИ СОЧИВА

На састанку очних лекара у Чикагу, један од њих упоредио је добре и лоше стране обичних наочара и сочива. То поређење заснива се на проучавањима војних лекара, који су за време корејског рата вршили посматрања вида бораца под најразличитијим условима. Познато је, наиме, да се, уместо наочара, преко очне јабучице може ставити танко сочиво од стакла или пластичне материје. У Кореји су испробане четири врсте ових сочива, и то у разним приликама и при различитим температурама, од највише до најниже, као и код авијатичара на разним висинама.

За обичну употребу, показало се да су наочари практичније, али готово у свим другим случајевима сочива су била много боља. Премунство сочива испољава се нарочито код лошег времена, киша, снег и благо уопште не сметају вид човеку који на очима има сочива, а тако исто ни мраз и пара. Затим, ношење гас-маске за човека с наочарима претставља приличан проблем, док сочива уопште не сметају. Наочари лако падају и ломе се, док код сочива то се уопште не дешава. Сочива штите очи од прашина, не одбијају светлосне зраке, а у неким случајевима дају оку бољу видљивост.

Незгодне стране сочива су у њиховој доста високој цени, као и у томе што је потребно извесно време да се око на њих привикне. Сем тога, сочива се морају одржавати необично чисто и, најзад, она се не могу носити неограничено дуго.

...биљкама је потребно више воде кад су само ретки доба рашћења и цветања, него у време кад њихов плод зри. Тако, например, једној стабљини пасуља од тренутка сејања до цветања и опрашивања потребно је око шест литара воде, а од опрашивања док плод не сазри свега пет литара.

...у Средњем веку, кад су само ретки појединци знали да читају и пишу, за значавање имена или трговачких фирми често су употребљавани цртежи који потсећају на ланашиње ребусе. Цртеж

...белгиски физичар Плато начинио је 1840 године справу коју је назвао зоотроп. На једном точку нацртан је човек у разним фазама неког покрета. Кад се точак окрене, слике брзо пролазе испред очију и добија се утисак да се човек креће. Мада је Платоова справа била начињена да послужује као играчка, она је касније послужила као основ за кинематографију.

...меки јастучићи на шапама су једини де... стабло јабуке може да живи и да даје плод 60 до 80 година.

...бања Ковиљача била је некад позната под именом Смрдан-бања.

...први кривични законик у обновљеној Србији саставио је војвода и државник Прота Матија Ненадовић.

лови тела који се код мачке зноје.

Водоравно: 1) варошница у Босни; 8) грех у Швајцарској; 7) губитак у тежини код робе; 8) врховни бог код старих Вавилонаца; 10) татарско-хунско племе; 12) првак; 13) узданица; 15) река у Сибиру; 16) врста скупоценог дрвета; 17) оснивач персијског царства; 21) једно од Велико-сундских Острва; 22) јужно воће; 24) циљ; 25) спеза; 27) обрађивати земљу; 29) мера за површину; 30) наша река; 32) осовина; 34) град у Грчкој; 36) стара српска престоница; 38) врста лептира; 39) начело, тесло; 40) туљан.

Усправно: 1) француски књижевник, аутор романа „Жан Кристоф“; 2) угледни примерак; 3) потврдна речца; 4) лична заменица; 5) дивља животиња; 6) женско име; 7) предатна деџа библиотека; 8) наша река; 11) замисао; 14) област у Грчкој; 16) један зачин; 18) планина крај Београда; 20) земљорадник; 23) покрајина у Јужноафричкој Унији; 24) планина у Далмацији; 26) личност из Голсвортијене „Саге о Форсайтима“; 28) регистар имена; 31) позната ваздушна бања у Швајцарској; 33) прилог; 35) друга; 37) добро обезбеђена каса; 40) домаћа животиња.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЧАРОВНА ПАЛИЦА

Покажите публици прво леву руку раширених прстију, па онда преко длана ставите један округлао црвени штапић. Затим десном руком дохватите леву у

зглавку и подижући обе руке са штапом, за који можете рећи да је чаробна палица, притисните брзо штап кажипрстом десне руке.

— Ето, — рећи ћете, — чаробна палица стоји на мојој руци као да ми је рука магнет!

КАКО МОЖЕ ДА ОДУВА ЦИГЛУ

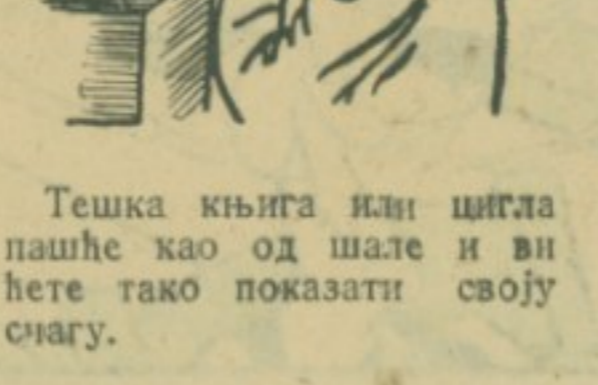
Донесите једну циглу или неку дебелу, тешку књигу, па је метните на ивицу

стола. Упитајте тада своје другове може ли ко да је одува.

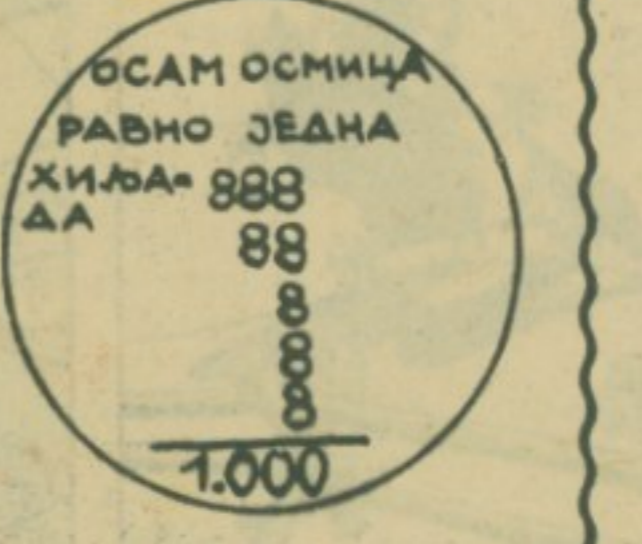
— Дувањем да се цигла обори? Или дебела књига? Не би то могао ни Краљевић Марко! — рећи ће сви.

— Е, видите, ја могу! — казахте ви. И запрепастићете их просто својом вештином.

Узећете једну повећу јаку кесу, од оних које јако пуцају кад се надувају и ударе о зид. Ставићете прво кесу на сто, и то тако да пола кесе лежи на столу, па онда на доњу ивицу кесе метните шиглу или књигу. Кад сте то учинили, дувајте у кесу исто онако као да хоћете да пукнете њом.

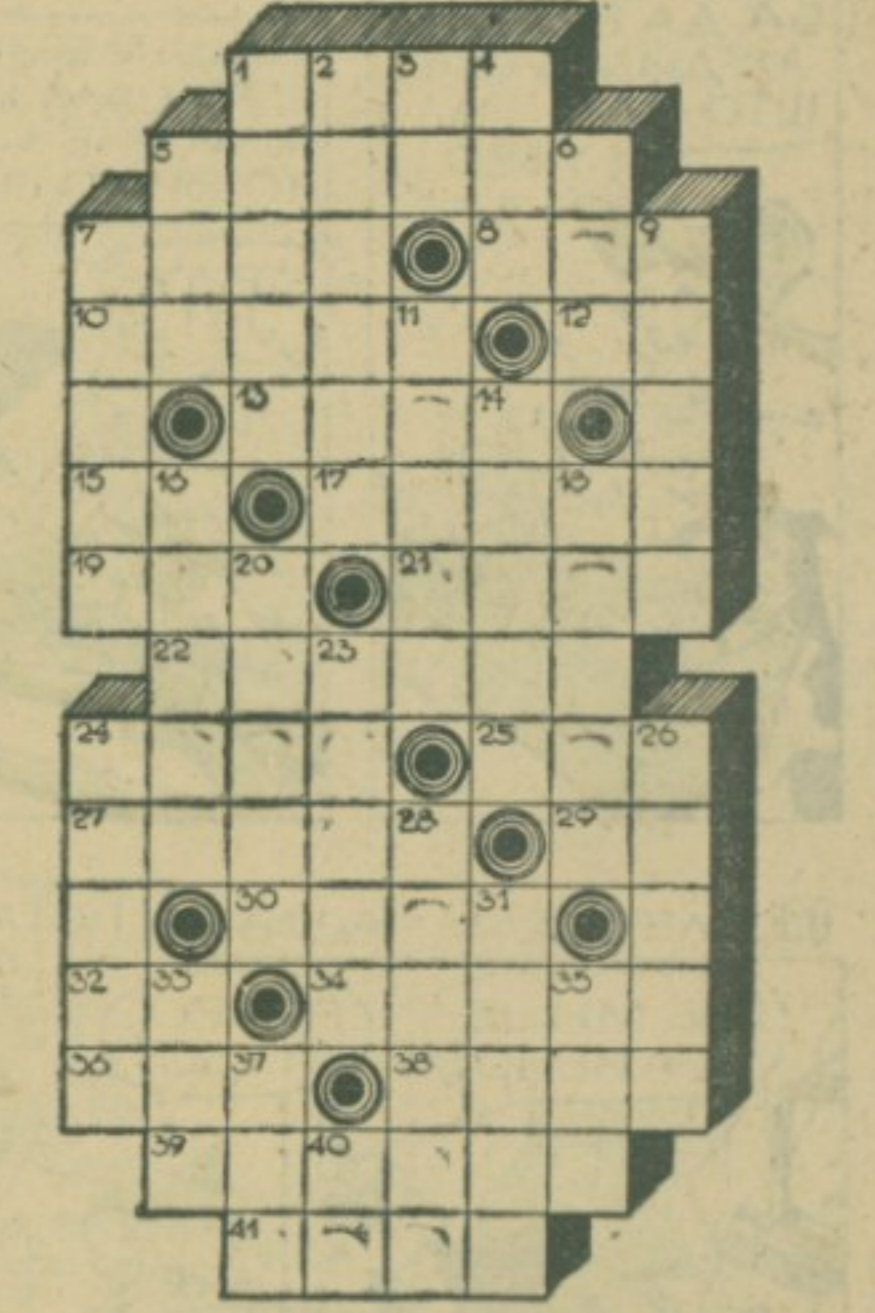

НЕОБИЧАН РАЧУН

БРОЈАЊЕ ДО СТОТИНЕ

Ова вештина се најбоље изводи удвоје. Један каже број од 1 до највише 10, други томе дода такође број од 1 до 10 и гласно каже збир, и тако редом. Добија онај који први каже — сто. Јасно је да ће до бити онај који успе да каже 89, јер онда противник може да каже највише 99. Али, ко хоће да буде савршен сигуран нека пази да изговори бројеве: 1, 12, 23, 34, 45, 56, 67, 78 и, најзад, 89. Ови бројеви лако се памте, јер један почиње где се други завршава, односно јединица је увек за један већа од десетине.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) амонит; 8) лимар; 9) до; 10) ир; 11) ратар; 13) гар; 15) ка; 16) анал; 18) сој; 20) том; 23) да; 23) ос; 25) зона; 27) Романија; 30) мшце; 31) ам; 32) со; 33) ати; 35) ета; 37) атар; 39) ку; 41) али; 42) авали; 45) ак; 46) на; 47) Анета; 49) ализарин.

Усправно: 1) алигатор; 2) миран; 3) он; 4) нар; 5) Ирак; 6) ада; 7) Кореја; 12) тас; 14) рат; 17) Лозана; 19) одаја; 21) монета; 24) сомоз; 26) ин; 28) ми; 29) америка; 32) Сежана; 34) Ита; 36) Ака; 38) алати; 40) улаз; 43) пал; 44) зпа; 48) ср.

ПАЈА ПАТА

ТАКО! ДИВНА АУТОМАТСКА ЕЛЕКТРИЧНА ПЕЌ!

А ОВО СТАРОМОДНО ЧУДОВИШТЕ НАПОЉЕ!

НЕ МОГУ ВИШЕ НИ ОЧИМА ДА ЈЕ ГЛЕДАМ!

ДОБРО ЈЕ! ИЗГУРАО САМ ЈЕ!

РАЈО! ГАЈО! ВЛАЈО!

ОДВУЦИТЕ ОВО НА ГРАДСКО БУБРИШТЕ! ИХ! А МИ СМО БАШ ПОЧЕЛИ ДА ПРАВИМО СНЕШКА!

НИ РЕЧИ! ЈА САД ИДЕМ У ВАРОШ, А КАД СЕ ВРАТИМ ДА НЕ ВИДИМ ТУ СТАРУДИЈУ ОВДЕ! РАЗУМЕЛИ? ДОООБРО!

НЕВАЖАЉЦИ! МЕСТО ДА МЕ ПОСЛУШАЈУ ПРАВИЛИ СУ СНЕШКА! АЛИ ЈА ЋУ ЊЕГА...

Волт Дизни:
ДУШКО ЛУГОУШКО
И ДРУГИ ДОБРИ И РБАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ
ПИЛУЛА ПОШТЕЊА

...И КО ГОД УЗМЕ ОВУ „ПИЛУЛУ ПОШТЕЊА“ ДЕСЕТ ЧАСОВА ЊЕ СЕ ВЛАДАТИ КАО ПОШТЕН ЧОВЕК!

ОВАЈ... МИСЛИМ ДА ЗНАМ НЕКОГ КОМЕ ЈЕ ТА ПИЛУЛА ЗАИСТА ПОТРЕБНА!

ЕХ! ЕХ! НАПРАВИО САМ ПРАВИ МУЗЕЈ ОД ТУЊИХ СТВАРИ!

ПРАВО МЕСТО ЗА ПИЛУЛУ!

ГЛЕ! БАШ ЈЕ УКУШНО... А ЈА... ЈА СЕ ИЗНЕНАДА ОСЕЋАМ ДРУКЧИЈИМ!

ОСЕЋАМ ДА ТРЕБА ДА ВРАТИМ ЉУДИМА ОНО ШТО САМ ИМ УЗЕО.

ТЕ НОЋИ БАШ МЕ ЈЕ СТИД ШТО САМ КРАО. АЛИ СВЕ ЋУ ЈА ТО ВРАТИТИ

ДЕЛУ-ЈЕ!

МАРКО ГРЕБИЋ БИЋЕ СРЕЋАН КАД ВИДИ СВОЈЕ СТВАРИ!

НАЈЗАД, ЈА САМ ПОШТЕНО СТВОРЕЊЕ И МОЈА САВЕШТ ЈЕ ЧИСТА КАО МЕХУР ОД САПУНИЦЕ!

ПОСЛЕ СЕДАМ ЧАСОВА

СВЕ МИ ЈЕ ВРАЋЕНО!

ПРАВО ЧУДО!

СТАЈЕ МИ ПАМЕТ!

УКРАЛИ СУ МИ ГА ПРЕ ГОДИНУ ДАНА!

ПОСЛЕ ДЕСЕТ ЧАСОВА

ХМ... УФ... ЧУДНО СЕ ОСЕЋАМ... ШТА СЕ ДОГОДИЛО? ГДЕ СУ СТВАРИ?

ЈАООО! МЕНЕ СУ ОПЈАЧКАЛИ!